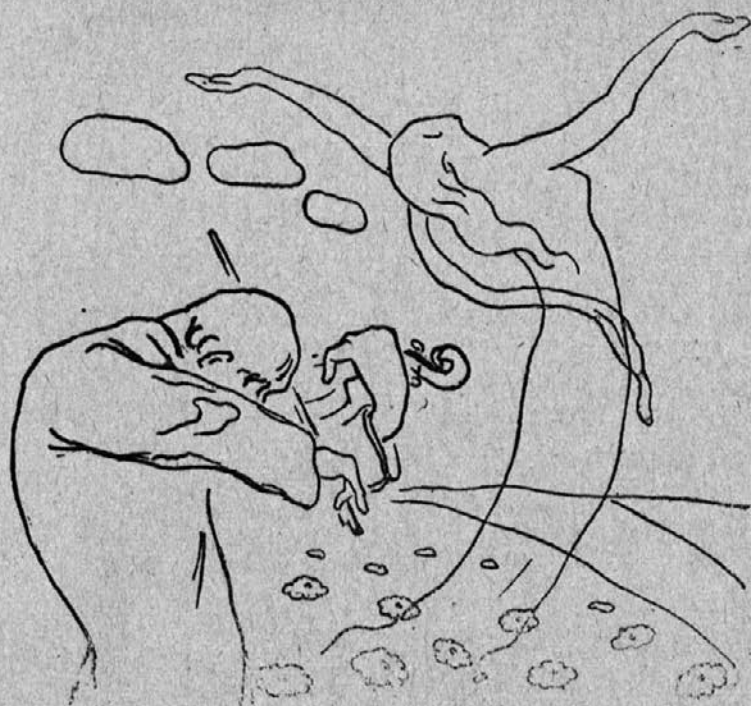

GLEDALIŠKI LIST 1943
1944

OPERA • 15

GIUSEPPE VERDI: AIDA

GIUSEPPE VERDI:

AIDA

OPERA V ŠTIRIH DEJANJIH (SEDMIH SLIKAH) NAPISAL
A. GHISLANZONI

Dirigent: *A. Neffat*

Režiser in koreograf: *P. Golovin*

Osebe:

Egiptovski kralj	F. Lupša
Amneris, njegova hči	M. Kogejeva
Aida, etiopska sužnja	V. Heybalova
Radames, egiptovski vojskovodja	<i>J. Gostič</i> k. g.
Ramfis, veliki svečenik	<i>J. Betetto</i> k. g.
Amonasro, etiopski kralj, Aidin oče	V. Janko
Sel	S. Štrukelj
Svečenica	V. Bukovčeva

Svečeniki, svečenice, vojaki, sužnji in etiopski ujetniki,
egiptovski narod.

Godi se v Memfidi in v Tebah za vladanja faraonov.

Sodeluje ves baletni zbor. — Solo pleše Irena Kürbosova.

Scenograf: *V. Skrušny*

Načrti kostumov: *J. Vilfanova*

Cena »Gledališkega lista« Lir 3.—.

GLEDALIŠKI LIST

DRŽAVNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1943/44 OPERA ŠTEV. 15

GIUSEPPE VERDI:

AIDA

Vilko Ukmar:

Beseda in ton

»... Predložili so mu besedilo, ki bi ga človek prisodil prvošolcu: Ljubezen egipčanskega poveljnika do ulete Etiopčanke in njuna skupna smrt, brez vsakršne duševne poglobitve, brez vsakršne dvostranosti, vse eno samo primitivno zaporedje scen... On pa se je poglobil v neumno besedilo »Aide«... in je prefinil heroično opero tja do prečiščene vzpostavitve plodne preteklosti — tako je presodil med drugim »Aido« Oskar Bie; in če človek prav pošteno pregleda in preceni to delo, če odkritosrčno prizna svojo najglobbo sodbo, se mora Bieju vsaj do neke mere pridružiti.

Ali pri tem se pojavi zelo značilno vprašanje: Kako vse to? Kje tiče vzroki, da se je po eni strani Verdi v vsej svoji umetniški veličini mogel odločiti za tako, ne najboljše besedilo in z druge strani, kako je mogoče, da mu je iz osnove takega besedila zrasla takó dovršena in umetniško prepričevalna tvorba?

Že res, da je Verdija privedlo k tem Ghislanzonijevemu tekstu naročilo, ki ga je dobil iz Kaira, da naj napravi opero slavnost-

nega značaja za priliko odprtja Sueškega prekopa in da mu je bilo to besedilo kar predloženo. Toda umetnik Verdijevega kova bi se mogel brez pomislekov upreti, če bi mu stvar ne prijala. Da se ni uprl dokazuje, da se je Verdi vsaj v glavnem s tem besedilom strinjal — in prav v tem se razkriva tista posebna značilnost, ki deloma pojasnjuje prej zastavljeno vprašanje.

Kot vsi čistokrvni glasbeniki, tako je tudi Verdi živel v svoji notranjosti ves v svetu tonov. Njemu je podobno kot Mozartu vse življenje zvenelo in mu je vsako, kakršnokoli doživetje vzbudilo primerne zvočne harmonije, iz katerih je bistvo doživetja doumel morda bolj, kot iz razmišljanja. Tako mu tudi iz predloženega besedila ni vstala nasproti toliko idejna dramatska zgradba z miselnimi konflikti, temveč ga je zajelo v prvi vrsti bogato osnovno razpoloženje dobe in okolja in živi utrip različnih značajev posameznih dramatičnih oseb. Ker pa je bilo prav to osnovno razpoloženje prav tako kot značaji oseb polno napetih čustvenih vzgibov, se mu je razumljivo ob tem utrnilo vse neizmerno bogastvo melodij, harmonij in ritmov, se v njem bohotno razigralo in končno tako napelo, da je kar bruhnilo iz njega kot tonska tvorba, prenasršena čustev in razpoloženj.

Še bolj značilna pa je oblikovna stran. Verdi je sploh mojster oblike in njegove umetnine se vse dičijo še celo z oblikovno dognanostjo, kar jih posebno odlikuje. Saj je oblika v umetnini bitna stvar — jedro lepote vrednote. In končno — saj je vsaka oblika obenem že nosilec določene vsebine.

Ta dosledna in jasna oblikovnost Verdijeve glasbene zamisli pa je tudi v »Aidi« doprinesla svoj glavni delež na umetniški vrednosti. Moč glasbenega navodila je bila tako velika, da je besedilo naravnost povžila, ko se je združila z njim. Jasna glasbena oblika je besedno in dramsko sestavino povsem prekvasila, preuredila in

jo preoblikovala. In tako je zrasla kot enoten izliv umetniška zgradba, vsa polna in bogata na vseh skrajnostih duševnega izraza — a obenem jasna in dognana, kot je jasen in dognan kristal, ki mu je narekovala obliko tajna sila narave.

*Prizori s skušenj za »Aido«:
Heybalovi in Gostiču vlogi Aide in Radamesa ne delata skrbi...*

Ob uprizoritvi „Aide“

»Gostič je prišel« — je završalo po vsem gledališču in takoj se je vsepovsod razvilo neko novo vzdušje, kajti vsi so dočutili, da bo dobilo umetniško delo ob koncu sezone čisto novo smer. In to se je v resnici zgodilo. Gostič je po vseh svojih mnogih in izredno velikih umetniških uspehih v tujini sedaj postavil sebe povsem na razpolago našim opernim stremljenjem in je tako omogočil uresničenje predvidevanega načrta.

Aida! — Koliko misli, predstav in čustev se je že opredalo in se še opreda ob tej monumentalni Verdijevi umetnini! Koliko znanstvenih in neznanstvenih problemov se je že zataknilo vanjo! Koliko vsestranskih umetniških naporov ji je že bilo darovanih in koliko vročih čustev in želja se vedno znova ovija ob tej silni operni podobi, ki je vsa prepredena z najbolj pisanimi razpoloženji. Da! Koliko čustev in želja! Mar ni iz davne preteklosti prav ta opera zavzela neko posebno mesto med spomini tistega, ki je že od nekdaj bogatil svojo dušo z operno umetnostjo?

Meni prav gotovo. Kako dobro se spominjam na tisti čas, ko sem kot nebogljjen študentek drhteč strmел z dijaškega stojišča na oder in se vtapljal v ta čudežni bajni svet, ki se je odstiral pred menoj in vodil mojega duha v tajne davnine. Ko so se mi odpirale podobe neke nepoznane kulture, s katero me je pa vendarle vezala — vsaj tako se mi je zdelo — neka rahla, rahla in vsa skrivnostna vez. V duhu sem se odmikal od stvarne resničnosti in splaval v silne daljine, ki so bile sicer na novo odkrite, a so se mi vendarle zdele nekje znane, kot da se me je že dotaknil njih dih, pa čeprav se je daljina časa razpela že v tisočletja. Dostikrat mislim na to in se vprašujem, odkod to, da se nam silna daljina včasih tako tesno približa...

In ob teh podobah — Verdijeva glasba! Kako živo je spojena z njimi! In kako močno kleše oblike čustvenim vzgibom in razpoloženjem, izvirajočim iz značajev, iz usod in dejanj. Preprosto — a tako živo in močno, da ti predrami in vzvalovi vso dušo do skrajnih, najbolj skritih kotičkov. In da te vsega zajame in zanese v skrivnostno iluzijo — v svet najtišjih poglavljenj, tja, kjer se

Pač pa teži skrb srci dirigentu Neffatu in režiserju Golovinu, ki rešujeta težke probleme.

srečavajo ob studencu Lepote in Resnice vsa iskanja nemirne človeške duše, pa naj jih je privedla do tam katerakoli že pot.

Da, prav res — »Aida« ima svoj čar — svoj prav poseben in močen čar. In zato ni čudno, če se vzpenjajo za njo človeška hrepenenja.

Pa ima tudi svoje probleme. In ti so mnogovrstni ter se pojavljajo ali hkrati, ali zapovrstjo — zdaj v veliki, zdaj v majhni meri; tukaj tako in tam zopet drugače.

Poseben problem ima »Aida« pri nas. Saj jih je več! Ali eden izmed njih je res poseben in velik in se mu pravi: uprizoritev. »Aida« je opera velike zamisli in zato opera velikih uprizoritvenih zahtev, ki se oprijemajo najbolj trdovratno prvih solističnih pevcev, — a ne dosti manj množičnih poustvarjalcev, opreme in scene. Slavnostni značaj, ki ga je dobila ta opera že po svojem izvoru, je

Rektor Betetto je poln razumevanja za vprašanja, ki teže dirigenta Neffata.

narekoval Verdiju širokopoteznost, iz nje pa so se rodile težave, ob katerih se spodtikajo želje po uprizoritvi te opere. Če ni prvovrstnih solistov, če ni množice pevskega zbora in komparzerije, če ni bogastva opreme in če ni vse to ujetu v monumentalnost scene, potem je uprizoritev »Aide« — problem,

In ta problem je stalni spremljevalec umetniškega dela naše Opere, ki se v svojih smotrih, stremljenjih in mnogokrat tudi v uspehih poganja sicer izredno visoko, ki pa je uročena v tesnobo razmer in prostora.

»Ali vredno operno umetnino uprizoriti in s tem omogočiti občinstvu užitek posebnih glasbeno dramskih vrednot, čeprav v

(Vse Foto: Srečko Zalokar)

Kogejeva pa je vsa predana študiju svoje zanosite vloge...

skromnejši podobi — ali pa se držati načel brezkompromisnosti in s tem odvzeti možnost določenih glasbenih užitkov« — to je vprašanje, ob katerem se ustavlja gledališče naše vrste, kadar gre za širokopotezno delo. Ni lahko to vprašanje in velika je odgovornost ob reševanju odgovora.

Tudi mi smo se ustavljali ob njem spričo »Aide« — in odločitev

ni bila lahka. Njen čar nas je mikal in vabil, a plašila uprizoritvena zahtevnost. Pa smo se končno odločili: Če bo le glasbeno umetniška stran dostojno izvedljiva, pa gremo na delo. — In podjetnosti je usoda naklonjena. Srečen gmotni razvoj zadnjega časa je omogočil ugodno rešitev uprizoritvenih težav. Prišel je kot od Boga poslan še Gostič in dopolnil šestorico prvih pevcev, ki so se s tem ubrali v izredno umetniško skupnost — in odločitev je padla.

Dirigentu Neffatu so zagorele oči. Vzvalovala je njegova prikrita volja in že se je pognal v sredo dela — v tempu, ki bi ga človek od njega ne pričakoval. Nekaj kratkih jedrnatih razgovorov s sodelavci, zlasti z režiserjem Golovinom — in delo je bilo v polnem teku.

Na srečo je bil Golovin na vse to že pripravljen, kajti sicer bi ne vzdržal vsega ogromnega napora. Menite, da je vse to lahko? Moj Bog, saj je na odru 150 ljudi — in vsi ti naj postanejo čim pristnejši Egipčani ali — kar je še huje — Etiopci! In to po duši in po telesu. In vsi ti naj bodo obenem še primerno oblečeni. Hvala Bogu, da je stala ob strani Vilfanova, ki se na to stvar razume. Potem pa oprema: insignije, bogovi, meči in čelade, sulice in kdo ve, kaj še vse. In vse to tako, kot mora biti!

Skušnje so potekale lepo, kljub poznemu času, kljub vročini in utrujenosti. Gostič jih je svežil s svojo vedro naturo, Heybalova s svojo gostolečo mladostjo, rektor Betetto s svojo, resnobno zavzetostjo — in še drugi, vsak po svoje. Samo Hubad, ki ga imajo začuda vsi radi in ki je stal dirigentu ob strani, je že s svojo dobrodušno prisotnostjo blažil morebitno nestrpnost — in tako je teklo vse, kot je prav.

Ko je končala glavna skupna skušnja, smo se spogledali, kot da sami sebi ne verjamemo, da je kljub tako zgoščenim skušnjam

poteklo vse toliko dobro. — No, in sedaj — naj se v božjem imenu odpre zastor pred občinstvom in naj »Aida« prinese vsem čim več lepote in notranje ubranosti!

V. U.

Vsebina

Prvo dejanje.

Prva slika. Dvorana kraljevske palače v Memfisu. Mlademu Radamesu, junaškemu voditelju egipčanske vojske sporoča Izidin véliki svečenik Ramfis, da je izbran za glavnega poveljnika v vojaškem pohodu Egipčanov proti Etiopcem, ki so napadli njihovo domovino pod vodstvom svojega kralja Amonasra. Radames se veseli te odlike, še zlasti, ker upa na zmago in bi mogel svojo zmagovalsko čast pokloniti ljubljeni Aidi, ki je kot sužnja živela na dvoru egipčanskega kralja. Vsemu žarečemu v tihi ljubezni in v skritih nadah pride nasproti kraljevska hči Amneris. Tudi v njej je zmagovalna sila junaškega mladca vžgala iskro ljubezni ki se ob tej mladeničevi ožarjenosti tem bolj razvname. V tem vstopi Aida in dvoje ljubečih pogledov se objame. Tedaj se Amneris zave položaja: V Aidi spozna svojo tekmovalko. — V spremstvu Ramfisa pride egipčanski kralj, ki izda na narod poziv k orožju ter obenem razglasi, da so bogovi izbrali Radamesa za glavnega poveljnika vseh egipčanskih čet. Radames sprejme iz rok kraljeve hčere sveto zastavo in vsi odidejo v tempelj da se priporoče bogovom za zmago. Le Aida ostane. Vsa je razdvojena. V njej se bije ljubezen do Radamesa z ljubeznijo do domovine in do kraljevskega očeta Amonasra, proti

kateremu gre na boj Radames. Zgrozi se, ko se zaloti, da želi zmago Radamesu; in vendar ne more drugače. V končni molitvi išče utehe.

Druga slika. Med svečanimi plesi in med svetimi obredi duhovništva posveti véliki svečenik Ramfis Radamesa za najvišjega vojskovodjo ter ter mu v znak posvetila opaše sveto orožje, ki naj ga spremlja do zmag nad sovražniki domovine.

Drugo dejanje.

Tretja slika. Sobane kraljevske hčere. Niti ob vsem razkošju niti ob najrazličnejšem razvedrilu, ki ga nudi služinčad, se Amneris ne more iznebiti hrepenečih misli na Radamesa. Vse njeno življenje je ena sama želja po mladem junaku in eno samo hrepenenje po njegovih objemih. To čustvovanje ji greni edino misel, da ji utegne to ljubezen izpodnesti Aida. Njej z lažjo o Radamesovi smrti izvabi priznanje, da ljubi Radamesa in ji v tej ljubezni do njega napove tekmo — pač svesta si zmage v neenaki borbi kraljevske hčere s sužnjo. — Slavnostni zvoki naznanjajo zmagoslavni povratek egipčanskih čet.

Četrta slika. Pred kraljevskimi palačami se slavnostno pripravljajo na sprejem zmagovalcev. V veličastnem sprevodu spremljajo pred kraljevski prestol Radamesa ob zvonečem zvoku trobent. Radosten sprejme kralj zmagovalca in njegova hči ga z zlatom ovenča. Kralj ukaže, naj pristopijo ujetniki. V prvem od njih spozna Aida svojega očeta Amonasra, toda ta ji v objemu zabiča, naj ga ne izda, da je kralj etiopski. Svečenik Ramfis zahteva smrt ujetnikom. Na Radamesovo prošnjo pa jim prizaneso, a obdrže Aido in njene očeta za talca. Nato izroči sredi slavlja kralj Radamesu svojo hčer za nevesto. Ob zmagovitem nasmehu Amneris ter ob bolečini raztrgane ljubezni Radamesa in Aide konča dejanje.

Tretje dejanje.

Peta slika. Izidin tempelj, zadaj v svitu lune bleščeči se Nil. Amneris prihaja z velikim duhovnikom in stopi z njim v tempelj, da prečujeta noč pred poroko v svetih molitvah in prošnjah. Ljubezen je privedla k templju tudi Aido, ki je želela še enkrat videti Radamesa. Tedaj se pojavi ob njej Amonasro in zahteva od svoje hčere, naj izrabi Radamesovo ljubezen za to, da izve od njega skrivnosti egipčanske vojske in njenih načrtov. Pod silo prokletstva se Aida vda. Radames pride; ob svidenju z Aido ga ljubezen in brezupnost zavedeta, da se vda Aidinim prošnjam in je v slepem navalu čustva pripravljen z njo pobegniti. Tedaj stopi iz skrivališča Amonasro in izda, da je on sam kralj Etiopcev. Ta drznost Radamesa iztrezni — toda prepozno. Iz svetišča stopi Amneris ki je s svečenikom prisluškovala zaroti. Amonasro jo hoče zabosti a Radames to prepreči. Amonasro zagradi Aido in z njo zbeži. Za njima slede vojščaki; Radamesa uklenejo.

Četrto dejanje.

Šesta slika. V sodni dvorani. Amneris žaluje za Radamesom, ki ga bodo sodili kot izdajalca domovine. Še poslednjič skuša kraljeva hči rešiti svojo ljubezen. A brez uspeha; Radamesu je življenje brez pomena, saj je izgubil vse — domovino, čast in Aido. V sodišču se zbirajo svečeniki; tudi Radamesa odvedo notri k razsodbi. Napeto posluša Amneris in v silni bolečini roti bogove, naj ga rešijo. A milosti ni nikjer. Radames je obsojen kot izdajalec domovine na smrt; živega zazidajo v grob.

Sedma slika. Kamenit grob; nad njim tlak templja. V templju se vrše pogrebni obredi; žalostno zvene svete pesmi svečenic. Vsa strta se je pridružila obredom tudi Amneris kleče na kamnu,

ki pokriva Radamesov grob. V grobu Radames. Toda ne sam. Aida je izvedela za njegovo sodbo in se naskrivaj vtihotapila in skrila v grob. In tako ju sedaj družijo slovo od zemlje, če jima življenje na njej ni bilo družno usojeno. V objemu se jima vedno bolj odmi-kajo spevi svečenic, slovo od zemlje polagoma zamira na njunih ustnih — tiho se sklanja čez njuno ljubezen smrt.

Herausgeber: Die Intendanz des Staats-theaters in Laibach. Vorsteher: Oton Župančič. Schriftleiter: Vilko Ukmar. Druck: Maks Hrovatin. — Alle in Laibach.
Izdajatelj: Uprava Drž. gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič.
Urednik: Vilko Ukmar. Tiskarna Maks Hrovatin. — Vsi v Ljubljani.